

Silmät kiinni ja toivotaan parasta – kommentteja työryhmän ehdotukseen hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi

ETMU-päivät 2005
28.-29.10.2005
Jyväskylän yliopisto

Pasi Saukkonen
Yliopistonlehtori (mvs.), dosentti
Yleisen valtio-opin laitos
Helsingin yliopisto
Pasi.Saukkonen@helsinki.fi
09 – 191 24814 (työ)
09 – 221 3320 (koti)

Johdanto

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma on ajankohtainen ja tärkeä dokumentti suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden kehityksen kannalta. Väestökehityksestä juontuvat haasteet ja suotuisan taloudellisen kehityksen edellytykset luovat tarpeita ja ongelmia, joita voidaan osin tyydyttää ja ratkaista onnistuneella maahanmuuttopolitiikalla. Työperäisen maahanmuuton edistäminen onkin työryhmän ehdotuksen keskeinen taustalähtökohta.

Lähestyn työryhmän ehdotusta hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi yhdistämällä kolme tutkijanuraani ja –profiiliini liittyvää perspektiiviä. Ensinnäkin tarkastelen maahanmuuttopolitiikkaa ”minätahansa” toimintapolitiikkana (*policyna*), jonka suunnittelu, päätöksenteko ja toimeenpano tapahtuu tiettyssä kansalliskansainvälisessä toimintaympäristössä ja johon ajankohtaisen tilanteen lisäksi vaikuttavat myös erilaiset poliittiset ja kulttuuriset traditiot. Toimintaympäristön laajentuminen ja ”dynaamistuminen” ovat tehneet minkä tahansa *policyn* onnistuneen valmistelun hyväksi toimenpidesuunnitelmaksi varsin vaikeaksi. Esitys toimintapolitiikan kehkeytymisestä yleisistä periaatteista konkreettisiksi toimenpiteiksi on liitteessä 1.

Toiseksi tarkastelen suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa sitä tietoa vasten, joka meillä on Euroopan eri maiden kokemuksista toisen maailmansodan jälkeen. Kokonaisuutena tarkastellen Länsi-Euroopan maiden maahanmuuttopoliittinen historia näyttää hieman kärjistettynä miltei täydelliseltä sarjalta enemmän tai vähemmän suuria epäonnistumisia (Geddes 2004). Itse maahanmuutto on volyymiltaan ollut perheiden yhdistämisen ja turvapaikan hakemismenettelyn ansiosta laajinta 1970-luvun alkupuolen jälkeisenä ajanjaksona, jolloin useimpien maiden maahanmuuttopolitiikka oli itse asiassa varsin restriktiivistä. Ei-toivottujen tulijoiden takaisinkäännyttämisessä samoin kuin toivottujen maahanmuuttajien kotouttamisessa on ollut suuria vaikeuksia saavuttaa asetettuja tavoitteita.

Kolmanneksi otan vakavasti sen ”systeemisen” käsityksen kotouttamisesta, jonka mukaan se on todellakin kaksisuuntainen ja moniulotteinen prosessi, jossa maahanmuuttajien oman poliittisen, taloudellisen ja sosiaalisen paikkansa löytämisen lisäksi myös yhteiskunnan kokonaisuutena on ”kotouduttava” etnisen ja kulttuurisen monimuotoistumisen mukaiseen todellisuuteen (Westin 2005). Tässä prosessissa tärkeätä roolia näyttelee se, jota voidaan kutsua kansallisvaltion identiteetiksi (Saukkonen 1999) eli kaikki ne tavat, joilla valtio ymmärretään paitsi poliittiseksi (valtio) ja sosiaalisesti (yhteiskunta) myös kulttuuriseksi kokonaisuudeksi (kansakunta, yhteisö) ja jotka tarjoavat yksilöille ja ryhmille symbolisen kehityksen omille identifikaatioilleen.

Kun työryhmän ehdotusta lukee näistä näkökulmista käsin, voidaan ilmeisten ansioiden lisäksi havaita myös erinäisiä ongelmia.

Laaja maahanmuuttopolitiikka

Maahanmuuttopolitiikan analyttistä tarkastelua varten se kannattaa jakaa kolmeen laajempaan osa-alueeseen (vrt. Hammar 1985, Geddes 2004):

- 1) Itse maahanmuuttoon liittyvät politiikkatoimet (”maahanmuuttopolitiikka”)
 - Toivotun maahanmuuton edistäminen
 - Ei-toivotun maahanmuuton¹ sääntely
- 2) Maahanmuuttajiin liittyvät politiikkatoimet (”maahanmuuttajapolitiikka”)
 - Toivottujen maahanmuuttajien kotouttaminen
 - Ei-toivottujen maahanmuuttajien kotouttaminen/maasta poistaminen
- 3) Koko yhteiskuntaan liittyvät politiikkatoimet (”erilaisuuspolitiikka”)
 - Etnisesti, kulttuurisesti ja kansallisesti monimuotoisen yhteiskunnan hyväksytyksi tekeminen
 - edellytysten luominen sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista edistäville poliittisen järjestelmän ja kansalaisyhteiskunnan instituutioille
 - Yhteiskunnan vakauden, toimintakyvyn ja demokraattisuuden kannalta kielteisiin ilmiöihin (esim. syrjintä, rasismi, radikalismi) valmistautuminen

Työryhmän ehdotus kunnostautuu etenkin kohdan 2 mukaisten politiikkatoimien suunnittelussa koskien erityisesti toivottujen maahanmuuttajien kotouttamista. Lisäksi ehdotuksessa kiinnitetään ansaittua huomiota syrjäytymisen ja rasismien vastaiselle työlle. Maahanmuuttajien osallistuminen lähiyhteisöissä ja organisoidussa kansalaisyhteiskunnassa tulee myös käsitellyksi.

Sen sijaan ehdotus on yllättävän suppea, laimea ja epäselvä kahdella keskeisellä osa-alueella: itse työperäisen maahanmuuton edistämisessä ja suomalaisen yhteiskunnan

¹ ”Toivottu”/”Ei-toivottu” on luonnollisesti varsin karkea kahtiajako, jolla tässä viitataan yhtäältä siihen maahanmuuttoon, johon kohdistuu tietoista halua ja/tai jota vastaanotetaan mielellään, ja toisaalta siihen maahanmuuttoon, joka tapahtuu ilman tietoista halua tai sen vastaisesti ja/tai jonka vastaanotto herättää kielteisiä tunteita. Ottaen huomioon yleismaailmallisen väestökehityksen ja globaalin taloudellisen eriarvoisuuden myös ”ei-toivottu” muuttoliike voimakkaan väestönkasvun ja heikon taloudellisen kehityksen ja/tai poliittisen epävakauden ja ympäristöön liittyvien ongelmien alueilta rikkaisiin länsimaihin tulee jatkumaan myös lähitulevaisuudessa tai jopa voimistumaan entisestään.

yleisessä valmistamisessa etniseen, kulttuuriseen ja kansalliseen monimuotoistumiseen. Käsittelen näitä tarkemmin seuraavaksi.

Maahanmuuttopolitiikka

Työryhmän ehdotuksen keskeinen viesti on ”edistää työperäistä maahanmuuttoa” (s. 9). Tämä kannanotto on aikaisemmasta linjasta poikkeavuutensa johdosta merkittävä, mutta se on silti nähtävä ainoastaan yleiseksi lähtökohdaksi, josta varsinainen poliittisten toimenpiteiden suunnittelu alkaa.

Sen suhteen, mitä tuo työperäinen maahanmuutto on, työryhmän ehdotus on niin ylimalkainen, että se jättää monet suuret ratkaisut toimeenpano-ohjelman ratkaistaviksi. Täsmällisempää keskustelua olisi kuitenkin syytä käydä jo tässä vaiheessa. Avoin ja demokraattinen poliittinen keskustelu edellyttää ylipäätään käsitteellistä selkeyttä sekä konkreettisia tietoja. Lisäksi toimeenpano-ohjelman valmistelijoilla pitäisi olla oikeus keskittyä itse ohjelman toimeenpanoon liittyviin kysymyksiin.

Täsmentääkseni, mistä on kysymys, jaan työperäiseen maahanmuuttoon liittyvän politiikan keskeiset kysymykset kahteen osa-alueeseen²:

1) Suomalaisen yhteiskunnan tarpeet

- Mille taloudellisen tuotannon, palveluelinkeinojen tai julkisen sektorin hallinnon ja palvelujen aloille maahanmuuttaja-työntekijöitä tarvitaan?
- Mitkä ovat ne maantieteelliset alueet yhteiskunnan sisällä, joilla työperäisen maahanmuuton tarve on suurin ja joiden ongelmiin maahanmuutolla voidaan vastata?
- Minkälaisista määristä on kysymys?
- Minkälaisesta aikataulusta on kysymys?

2) Suomen ulkopuolisen maailman edellytykset vastata suomalaisen yhteiskunnan tarpeisiin

- Alueellinen kysymys: onko työperäisiä maahanmuuttajia saatavissa Suomen lähialueilta (EU:n sisältä ja ulkoa) vai kauempaa (Euroopasta, muista maanosista)?
- Koulutuskysymys: onko saatavilla maahanmuuttajia, joilla on suomalaisen yhteiskunnan tarpeita vastaava koulutus vai joudutaanko valmistautumaan (kielellisesti, ammatillisesti) maahanmuuttajien kouluttamiseen Suomessa?
- Kulttuurikysymys: onko työperäisiä maahanmuuttajia saatavissa kulttuurisesti³ ”suomalaisuutta” lähellä olevista yhteisöistä/yhteiskunnista vai tuleeko suurella osalla tulevaisuuden maahanmuuttajista olemaan ”suomalaisuudesta” selvästi poikkeava kulttuurinen identiteetti ja elämäntapa?

² Vastaavassa jaottelussa käytetään usein kysynnän ja tarjonnan sekä työntö- ja vetovoimatekijöiden (push/pull) käsitteitä. Tässä yhtydessä on haluttu korostaa jakoa suomalaisen yhteiskunnan sisäisiin ja sen ulkopuolisiin tarpeisiin ja sen tyydyttämisen edellytyksiin.

³ ”Kulttuurilla voidaan tässä tarkoittaa esimerkiksi kielellisestä tai uskonnollista läheisyyttä tai samankaltaisuutta arvojen, tapojen, normien tai yleisesti merkitysjärjestelmän suhteen.

Näihin kysymyksiin vastaamisessa työryhmän ehdotus on yllättävän niukkasanainen. Kuitenkin ehdotuksessa ansiokkaasti käsitellyt konkreettisemmat maahan saapumiseen, työelämään siirtymiseen ja muuhun kotoutumiseen liittyvät politiikkatoimet (ja niiden vaatimat kustannukset!) riippuvat pitkälti yllä mainittuihin kysymyksiin annetuista vastauksista. Esimerkiksi sinänsä erinomaisen kannatettavien ”yksilölliset tarpeet huomioon ottavien opastusjärjestelmien” (s. 23-25) luonne ja kustannukset ovat täysin erilaisia 20 000 venäläisen ja 100 000 kiinalaisen maahan muuton tapauksissa.

Näiden kysymysten eritelty tarkastelu on välttämätöntä myös siksi, ettei ole mitenkään itsestään selvää, että suomalainen yhteiskunta saa haluamansa työperäiset maahanmuuttajat. Tämä näkemys on perusteltu ainakin seuraavista syistä (vrt. Forsander 2004):

- Suomen itäisten lähialueiden (EU:n uudet jäsenmaat ja esim. Venäjä) oma väestökehitys on pääsääntöisesti niin voimakkaasti laskeva, että niistä tuskin on odotettavissa merkittävää muuttoliikettä ulospäin. Ajatellen esimerkiksi Baltian maiden omaa yhteiskuntakehitystä maastamuutto ei liene edes toivottavaa.
- Eurooppaan ”perinteisesti” työvoimaa tuottaneilta maantieteellisiltä alueilta (Maghreb-maat, Turkki, entiset siirtomaat) maahanmuutto suuntautunee jatkossakin niin sanotun ketjumuuton mukaisesti erityisesti sinne, missä näiden maiden väestöä jo on.
- Intian ja Kiinan merkittävien väestöpotentiaalien suhteen Suomi on pieni ja huonosti tunnettu kohde, jonka on vaikea kuvitella kykenevän kilpailemaan tehokkaasti parhaasta mahdollisesta työvoimasta esimerkiksi Britannian, Kanadan ja Yhdysvaltojen kanssa.

Erikseen on syytä tarkastella työryhmän ehdotuksen opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa koskevaa kohtaa (3.2). Työryhmän näkemyksen mukaan ”ulkomaalaiset opiskelijat ovat voimavara, joka voi muuntua Suomessa vaikuttaviksi osaajiksi ja täyttää työvoiman tarvetta”. Ohjelmakohta sisältää kaksi sinänsä tärkeätä kysymystä koskien opiskelijoiden työmarkkinoille pääsyä ja tutkijoiden maahanmuuttoa.

Sen sijaan ei lainkaan pohdita sitä mahdollisuutta, että avaamalla suomalainen koulutusjärjestelmä ainakin joiltain osin (esimerkiksi teknillinen koulutus, sairaanhoitokoulutus, taloudellis-hallinnollinen koulutus) aktiivisesti ulkomaalaisille opiskelijoille voitaisiin ehkä suhteellisin pienin riskein onnistua maksimoimaan haluttua työperäistä maahanmuuttoa.⁴

⁴ Aihe oli pääteemana esimerkiksi Alankomaiden syksyn 2005 yliopistovuoden avajaisissa, joissa esimerkiksi taloudellisten asioiden ministeri L. J. Brinkhorst puhui voimakkaasti ”tietoimmigraation” puolesta. Myös Tanskassa, joka nousee uutisotsikoihin lähinnä restriktiivisen ulkomaalaispolitiikan ansiosta, tarve saada maahan ulkomaisia ”huippuosaajia” ja työntekijöitä erilaisiin erityistehtäviin näyttää olevan yksi harvoista hallitusta ja oppositiota yhdistävistä käsityksistä.

Erilaisuuspolitiikka

Työryhmän ehdotus sisältää lukuisia linjauksia, joilla edistetään monikulttuurisuutta ja syrjimättömyyttä ja joiden voidaan siis nähdä sisältyvän laajempaan ”erilaisuuspolitiikan” kokonaisuuteen. Sen sijaan itse suomalaisen yhteiskunnan muuttuminen ja kantaväestön valmistaminen tähän muutokseen tulee suurelta osalta laiminlyödyksi. Ainakin seuraaviin asioihin kannattaisi valmistautua ennakoivasti.

Ensinnäkin, kotouttamislain mukaisesti maahanmuuttajien kotoutumisella tarkoitetaan ”maahanmuuttajien yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla oma kielensä ja kulttuurinsa säilyttäen”. Käytännössä tämä tarkoittaa (vähääkään laajemman maahanmuuton tapauksessa⁵) uusien etnisten ja kulttuuristen ryhmittymien ja identiteettien syntymistä suomalaiseen yhteiskuntaan sekä kulttuurisesti ”puhtaammissa” että ”hybridisemmissä” muodoissa.

Tämä todellisuus, multikulturalismi ”demografisena faktana”, on vahvasti ristiriidassa sen perinteisen ja yhä varsin vahvasti jaetun sekä tiedotusvälineissä toistuvasti uusinnetun käsityksen kanssa, jonka mukaan Suomi on kulttuurisesti homogeeninen valtio ja yhteiskunta, yhtenäiskulttuurin maa. Ellei julkisin toimin ajoissa ryhdytä käytettävissä olevin keinoin muuttamaan tätä kuvaa suomalaisuudesta, luodaan edellytyksiä paitsi maahanmuuttajien symboliselle syrjäytymiselle suomalaisesta yhteiskunnasta (vrt. esim. Margalit 1998) siihen liittyvine identiteetti- ja muine ongelmineen että suotuisaa kasvualustaa ulkomaalaisvastaiselle populismille.

Toiseksi, käytettävissä olevan tiedon varassa on epärealistista ajatella, että mittakaavaltaan vähääkään laajemman maahanmuuton tapauksessa molemminpuolinen kotoutuminen voisi onnistua niin täydellisesti, ettei syntyisi lainkaan maahanmuuttajien heikompiosaisuutta, syrjäytyneisyyttä ja identiteettiongelmiä saati poliittista vastarintaa kantaväestön keskuudessa: muukalaispelkoa, rasismia ja poliittista radikalismia. Jossain määrin nämä näyttävät olevan migraation väistämättömiä seurauksia.

Onnistuneella viranomaispolitiikalla voidaan kuitenkin vaikuttaa suuresti siihen, kuinka laajoiksi epäsuotuisat ilmiöt muodostuvat, kuinka pysyviä tai organisoituneita muotoja ne saavat ja kuinka paljon eri väestöryhmien välille syntyy kitkaa ja jännitteitä. Tämä onnistunut viranomaispolitiikka vaatii puolestaan neutraalia, realistista ja käsitteellisesti täsmällistä valmistautumista lähitulevaisuuden muutoksiin ja tapahtumiin sekä eri toimijatahojen ja -tasojen valmiutta näkemysten ja tietojen jakamiseen ja yhteistyöhön.

Päätelmät ja pari skenaariota

”Hallituksen strategia-asiakirjan mukaisesti maahanmuuttopoliittisen ohjelman yleisenä tavoitteena on määritellä ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavat maahanmuuttopolitiikan arvot, vahvistaa hyvää hallintokulttuuria sekä torjua maahanmuuttoon liittyviä uhkia. Ohjelman tavoitteena on lisäksi muodostaa

⁵ Tällaisena voidaan pitää jo nykyisen kehityksen mukaista bruttomaahanmuuttoa, joka on vaihdellut vuodesta 1985 kymmenen ja kahdenkymmenen tuhannen välillä (Tilastokeskus).

kokonaisvaltaiset puitteet maahanmuuttopolitiikan suunnittelulle ja toimeenpanolle sekä edistää moniarvoisen, monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan kehittymistä ja siten tukea Suomen kansainvälistymistä, parantaa kansainvälistä kilpailukykyä ja yhtenä keinona muiden keinojen joukossa vastata työvoiman ja koko väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin. Maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteisiin sisältyy ajatus aktiivisesta maahanmuuttopolitiikasta.”

Jos edellä mainittua lainausta kohdasta ”Ohjelman tavoitteet ja keinot” (s. 8) tarkastellaan liitteessä olevan kuvion toimintapolitiikan laatimisen teoreettista mallia vasten, voidaan havaita, että työryhmän ehdotus vastaa suurimmalta osaltaan toimintapolitiikan vaiheistamisen ensimmäistä kohtaa ”arvot ja periaatteet”. Erinäisistä erityisesti maahanmuuttajapolitiikkoja koskevista toimenpide-ehdotuksista huolimatta varsinaisen maahanmuuttopolitiikan varsinaiset toimenpiteet jätetään erillisen toimenpideohjelman käsiteltäviksi.

Tämä menettely on suomalaisen poliittisen järjestelmän poliittisesti kiistanalaisten asioiden käsittelytradition valossa ymmärrettävää: lukuisia ristiriitautuvuuksia sisältävässä pluralistisessa järjestelmässä, jossa kansalaismielipiteessä esiintyvät käsitykset eivät välttämättä vastaa poliittisen eliitin näkemyksiä⁶, hankalia asioita sysätään helposti eteenpäin seuraavalle toimijakokonaisuudelle ja vältetään suoranaista julkista keskustelua. Tämä voi epäilemättä olla tavoitteiden saavuttamisen kannalta joskus mielekäästä. Paitsi että menettely on demokraattisten yleensä ja erityisesti julkista harkintaa edellyttävien deliberatiivisten periaatteiden näkökulmasta arveluttavaa, siihen sisältyy kuitenkin myös riskinsä toimenpiteiden onnistumisen eli tavoitteiden saavuttamisen mielessä.

Kysymys on nyt siis lähinnä siitä, että suomalaisessa maahanmuuttopolitiikan valmistelussa on vaarana yrittää hypätä kokonaan toimintapolitiikan valmistelukaavion kohdan ”yleiset linjaukset” ylitse. Maahanmuuttopolitiikan kontekstissa nuo yleiset linjaukset tarkoittavat vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Kuinka paljon maahanmuuttajia Suomeen on odotettavissa lähivuosikymmeninä?
- Mistä nuo maahanmuuttajat tulevat?
- Millä tavalla tuo maahanmuutto muuttaa suomalaista yhteiskuntaa pysyvästi?
- Mitkä ovat maahanmuuttopolitiikasta (laajasti ymmärrettynä) syntyvät kustannukset ja kuinka ne jaetaan?

On ilmeistä, että vastaukset näihin kysymyksiin synnyttävät huomattavasti vilkkaampaa keskustelua sekä poliittisten toimijoiden että kansalaisten keskuudessa kuin työryhmän ehdotuksen varsin abstrakti ja täsmentymätön kuvaus, joka monien on helppo hyväksyä. Varsinaisia maahanmuuttopoliittisia toimenpiteitä ei kuitenkaan voida tehdä ennen kuin noista ”yleisistä linjauksista” on käyty keskustelua ja päädytty joihinkin suhteellisen konkreettisiin lopputuloksiin.

⁶ Tämä ei liity ainoastaan maahanmuuttoon, vaan samaa ristiriitaa poliittisen eliitin ja kansalaismielipiteen välillä on havaittavissa myös taannoisessa suhtautumisessa Suomen EU-jäsenyyteen sekä viimeaikaisessa kysymyksessä Nato-jäsenyydestä. Ks. esim. Vaatelias vaalikansa 2003.

Lopuksi jätän pohdittavaksi tulevaisuuden suuntia kahden skenaarioesityksen avulla. Ensinnäkin, Suomi voi siis sekä onnistua ja epäonnistua toivotun maahanmuuton edistämisessä ja kotouttamisessa että onnistua ja epäonnistua ei-toivotun maahanmuuton torjunnassa ja hallinnoinnissa.

	Onnistuminen ei-toivotun maahanmuuton säätelyn suhteen	Epäonnistuminen ei-toivotun maahanmuuton säätelyn suhteen
Onnistuminen toivotun maahanmuuton suhteen	1 Maahanmuuttotarpeet tyydyttyvät optimaalisesti	2 Työperäisen maahanmuuton tarve tyydyttyy, lisäksi runsaasti pakolaisia ja laittomia maahanmuuttajia
Epäonnistuminen toivotun maahanmuuton suhteen	3 Suomi joutuu ratkaisemaan väestön ikääntymisestä juontuvat ongelmat ja työelämän tarpeet ilman maahanmuuttajia	4 Suomi ei saa haluamiaan maahanmuuttajia, sitä vastoin pakolaisista ja/tai laittomista maahanmuuttajista muodostuu pysyviä uusia ulkomaalaisryhmiä

Taulukko 2. Maahanmuuttopolitiikan tulevaisuuden vaihtoehdot Suomessa

Toisaalta Suomi on osa Eurooppaa⁷, jota kokonaisuutena koskevat suurin piirtein samat väestöllisen ja taloudellisen kehityksen haasteet kuin kutakin Euroopan unionin jäsenmaata ja muita Euroopan maita. Suomen tulevaisuuden kannalta on siten olennaista sen oman tulevaisuuspolitiikan ”onnistumisen” lisäksi se, miten Eurooppa onnistuu kokonaisuutena. Asia voidaan esittää yksinkertaistetusti seuraavalla tavalla.

	Eurooppa onnistuu	Eurooppa epäonnistuu
Suomi onnistuu	1 Hyvä Suomi hyvässä Euroopassa	2 Hyvä Suomi heikossa Euroopassa
Suomi epäonnistuu	3 Heikko Suomi hyvässä Euroopassa	4 Heikko Suomi heikossa Euroopassa

Taulukko 1. Tulevaisuuspolitiikka Suomessa ja Euroopassa

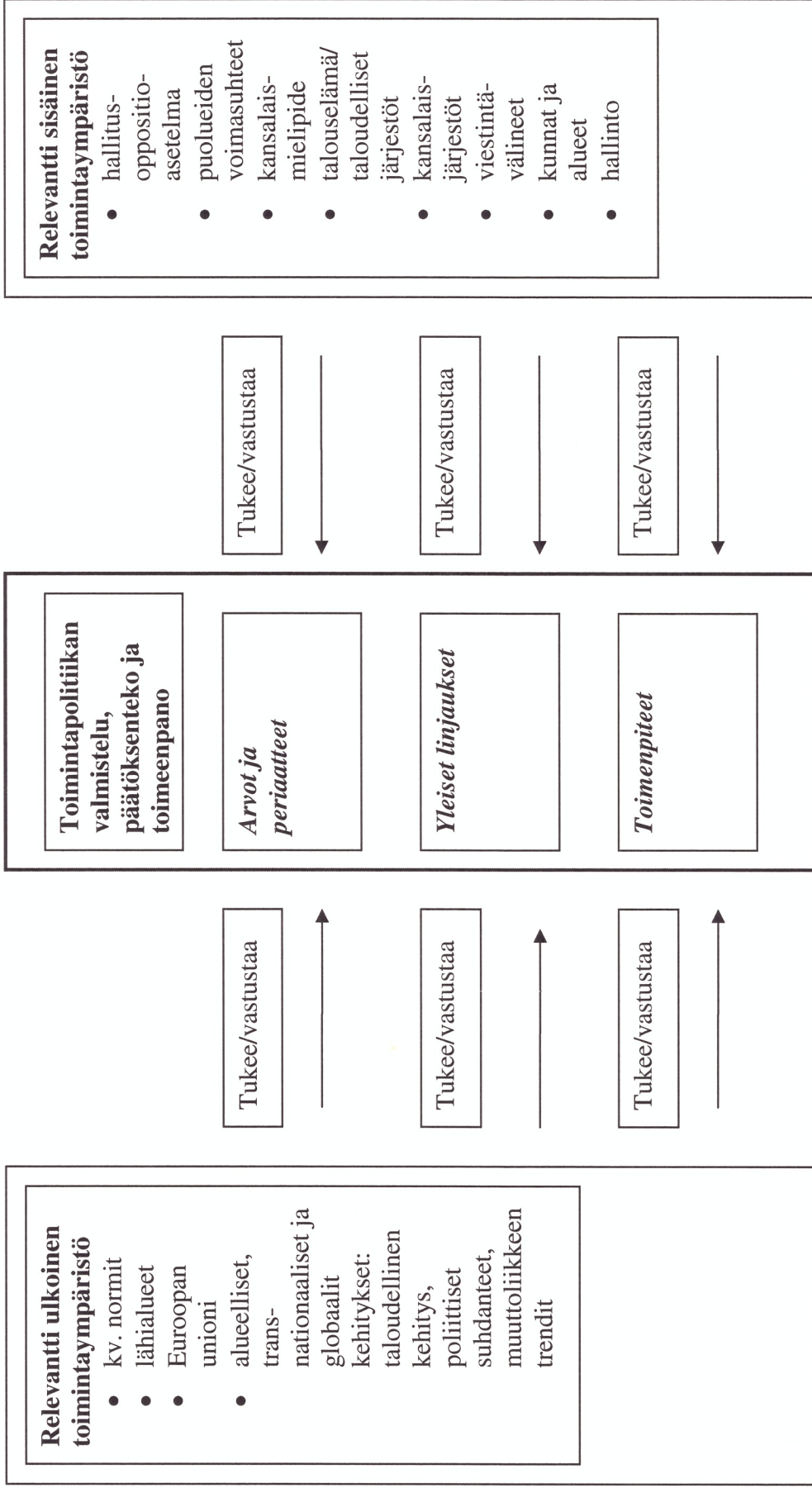
Kaikkia yhdistelmävariaatioita ei ole tässä yhteydessä syytä lähteä kirjoittamaan auki. Olennaista on kuitenkin, että vaikka Suomi onnistuisi omassa maahanmuuttopolitiikassaan, kansallinen onnistuminen tuskin kykenisi kompensoimaan Eurooppa-tasoisesta epäonnistumisesta taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia seurauksia. On myös oletettavissa että Euroopan onnistuminen omassa tulevaisuuspolitiikassaan saattaa hyvinkin päästää Suomen kansallisen epäonnistumisen pälkähästä ainakin osittain ylläpitämällä taloudellista kasvua ja poliittista vakautta.

⁷ Eurooppa on siis tässä laajempi kokonaisuus kuin Euroopan unioni. Erityisesti Venäjän (ja etenkin sen Suomea lähellä olevien osien) lähitulevaisuuden kehityksellä on paljon merkitystä Suomen kannalta.

”Täydellisen epäonnistumisen” mahdollisuus on kuitenkin syytä ottaa vakavasti huomioon. Tällöin Suomi saa rajojensa sisälle niitä maahanmuuttajia, joita se ei halua, mutta ei niitä joita se haluaisi ja tarvitsisi, minkä lisäksi eurooppalainen ”vetoapu” jää maanosatasoisen heikon kehityksen johdosta saamatta. Neljännen päävaihtoehdon, ”Suomi onnistuu onnistuvassa Euroopassa” toteutuminen ei ole millään lailla itsestäänselvyys.

Lähteet

- Vaatelias vaalikansa. Raportti suomalaisten asenteista 2003. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA 2003, Helsinki.
- Geddes, Andrew: *The Politics of Migration and Immigration in Europe*. SAGE 2004, London.
- Hammar, Tomas (toim.): *European Immigration Policy. A Comparative Study*. Cambridge University Press 1985, Cambridge.
- Margalit, Avishai: *The Decent Society*. Harvard University Press 1998, Cambridge.
- Forsander, Annika: *Maahanmuuton merkitys väestökehityksen kannalta. Väestökehitykseen vaikuttaminen – tulisiko syntyvyyttä ja maahanmuuttoa lisätä? Tulevaisuusselonteon liiteraportti 3*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 31/2004.
- Saukkonen, Pasi: *Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipolitiikka. Tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta, empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin teksteihin*. SKS 1999, Helsinki.
- Westin, Charles: *Diversity, National Identity and Social Cohesion*. AMID Working Paper Series 41/2005.

Kuvio 1. Toimintapolitiikan (*policy*) valmistelun prosessi kansallisessa ja ylikansallisessa toimintaympäristössä.